

РАВЕНСТВО МЕЖДУ МЪЖЕТЕ И ЖЕНИТЕ

Равенството между жените и мъжете е една от целите на Европейския съюз. С течение на времето законодателството, съдебната практика и измененията в Договорите спомогнаха за засилването на този принцип и неговото прилагане в ЕС. Европейският парламент винаги е бил ревностен защитник на принципа на равенство между мъжете и жените.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Принципът, съгласно който мъжете и жените следва да получават равно заплащане за равен труд, е заложен в европейските договори от 1957 г. насам (понастоящем: член 157 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)). Член 153 от ДФЕС позволява на ЕС да действа в по-широката сфера на равните възможности и равното третиране в областта на заетостта и труда, а в тази рамка член 157 от ДФЕС позволява положителни действия с цел овластяване на жените. Също така член 19 от ДФЕС предвижда приемане на законодателство, насочено към борба с всички форми на дискриминация, включително на основата на пола. На основание членове 79 и 83 от ДФЕС е прието законодателство срещу трафика на хора, по-специално на жени и деца, а програмата „Права, равенство и гражданство“ финансира, наред с другото, мерки, допринасящи за премахването на насилието срещу жени, въз основа на член 168 от ДФЕС.

ЦЕЛИ

Европейският съюз се основава на набор от ценности, включително равенството, и насърчава следователно равенството между мъжете и жените (член 2 и член 3, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС)). Тези цели са залегнали и в член 21 от Хартата на основните права. В допълнение, член 8 от ДФЕС възлага на Съюза задачата във всички свои дейности да премахва неравенствата и да насърчава равенството между мъжете и жените (тази концепция е известна също като „интегриране на принципа на равенство между половете“). В декларация № 19, приложена към Заключителния акт на Междуправителствената конференция, която прие Договора от Лисабон, Съюзът и държавите членки се ангажираха „да се [борят] с всички форми на домашно насилие [...], да предотвратяват и наказват тези престъпни деяния, както и да подкрепят и защитават жертвите“.

ПОСТИЖЕНИЯ

А. Основно законодателство

Законодателството на ЕС, прието в по-голямата си част чрез обикновената законодателна процедура, включва:

- Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 г. относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване;
- Директива 92/85/ЕИО на Съвета от 19 октомври 1992 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки;
- Директива 2004/113/ЕО на Съвета от 13 декември 2004 г. относно прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до стоки и услуги и предоставянето на стоки и услуги;
- През 2006 г. редица законодателни актове бяха отменени и заменени с Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г.^[1] за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (преработена). В тази директива се дефинират пряката и непряката дискриминация, тормозът и сексуалният тормоз. Тя също така насърчава работодателите да предприемат превантивни мерки за борба срещу сексуалния тормоз, засилва санкциите за дискриминация и предвижда създаване в държавите членки на органи, които да отговарят за насърчаване на равното третиране на жените и мъжете. Понастоящем Парламентът се стреми към преразглеждане на разпоредбите относно равното заплащане в тази директива^[2] и е приел доклад за изпълнението ѝ въз основа на няколко проучвания, възложени от Службата на ЕП за парламентарни изследвания (EPRS);
- Директива 2010/18/ЕС на Съвета от 8 март 2010 г. за прилагане на ревизираното рамково споразумение за родителския отпуск, сключено между Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската асоциация на занаятите и малките и средните предприятия (UEAPME), Европейския център на предприятията с държавно участие и на предприятията от общ икономически интерес (СЕЕР) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC), и за отмяна на Директива 96/34/ЕО;
- Директива 2010/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 7 юли 2010 г. за прилагане на принципа на равно третиране на мъжете и жените, които

[1]С преработената директива се отменя също така Директива 76/2007/ЕИО, изменена с Директива 2002/73/ЕО.

[2]Вж. Резолюция на Европейския парламент от 24 май 2012 г. с препоръки към Комисията относно прилагането на принципа за равно заплащане на мъжете и жените за равен труд или за труд с равна стойност (ОВ С 264Е, 13.9.2013 г., стр. 75).

извършват дейности в качеството на самостоятелно заети лица, и за отмяна на Директива 86/613/ЕИО на Съвета;

- Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета. Тази директива предвижда сближаване на санкциите за трафик на хора в рамките на държавите членки, както и мерки за подкрепа на жертвите, и също така призовава държавите членки да „[разгледат] възможността за предприемане на мерки за криминализиране на ползването на услуги, които са предмет на експлоатация [...] със знанието, че лицето е жертва на [трафик на хора]“ с цел възпиране на търсенето. С нея също така се създава постът координатор на ЕС за борбата с трафика на хора;
- Директива 2011/99/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно европейската заповед за защита, която има за цел „да се защити дадено лице от престъпно деяние на друго лице, което може да постави в опасност неговия живот, физическа или психическа неприкосновеност, достойнство, лична свобода или сексуална неприкосновеност“ и дава възможност на компетентен орган в друга държава членка да продължи защитата на лицето на територията на тази друга държава членка. Действието на тази директива е засилено посредством Регламент (ЕС) № 12/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 г. относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела, с който се гарантира признаването на такива мерки в целия ЕС;
- Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета.

Б. Напредък посредством съдебната практика на Съда на Европейския съюз
Съдът на Европейския съюз изигра важна роля в насърчаването на равенството между мъжете и жените. Най-важните съдебни решения са следните:

- Решение по делото Defrenne II от 8 април 1976 г. (Дело 43/75): Съдът признава прякото действие на принципа на равното заплащане за мъжете и жените и постановява, че този принцип е приложим не само към действията на публичните органи, но и към всички споразумения, чиято цел е колективно регламентиране на наемния труд;
- Решение по делото Wilka от 13 май 1986 г. (Дело C-170/84): Съдът постановява, че мярка, която изключва работници на непълно работно време от професионална пенсионна схема, представлява „косвена дискриминация“ и следователно противоречи на предишния член 119 от Договора за ЕИО, ако засяга далеч по-голям брой жени, отколкото мъже, освен ако може да се докаже, че изключването се основава на обективно обосновани фактори, които нямат връзка с дискриминацията по пол;

- Решение по делото *Barber* от 17 май 1990 г. (Дело C-262/88): Съдът постановява, че всички форми на професионална пенсия представляват възнаграждение по смисъла на предишния член 119 и че следователно към тях се прилага принципът на равното третиране. Съдът постановява, че мъжете следва да имат възможност да упражняват пенсионните си права или правата за наследствена пенсия на същата възраст, както техните колеги жени;
- Решение по делото *Marschall* от 11 ноември 1997 г. (Дело C-409/95): Съдът постановява, че законодателството на Общността не изключва национално правило, което изисква в сектори, в които работят по-малко жени, отколкото мъже, да се даде предимство при повишаване на жените кандидати („положителна дискриминация“), при условие че предимството не е автоматично и че се гарантира оценяване на мъжете кандидати, без да се изключват автоматично техните кандидатури;
- Решение по делото *Test-Achats* от 1 март 2011 г. (Дело C-236/09): Съдът постановява недействителността на член 5, параграф 2 от Директива 2004/113/ЕО на Съвета поради противоречието му с принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до стоки и услуги и предоставянето им. Следователно за мъжете и за жените трябва да се прилага една и съща система за актюерски изчисления при определянето на премиите и обезщетенията за целите на осигурителните услуги.
- Решение по делата *Korwin-Mikke* от 31 май 2018 г. (дела T-770/16 и T-352/17): Съдът се произнася в полза на отмяната на санкциите, наложени от Парламента на [Януш Корвин-Мике](#), полски член на ЕП от крайната десница, във връзка с редица спорни коментари, които е направил на пленарно заседание. Съдът постановява в своето решение, че свободата на изразяване на мнение представлява основно право, което трябва да бъде защитено, но че Европейският парламент може, съгласно Правилника си за дейността, да санкционира членове на ЕП само ако техните коментари „засягат нормалното функциониране на Парламента или представляват сериозна опасност за обществото, например призови към насилие или расова ненавист“. Поради това Правилникът за дейността беше съответно изменен. Кодексът за уместно поведение на членовете на Европейския парламент при изпълнението на техните служебни задължения беше приет от Бюрото на 2 юли 2018 г. като приложение към новия Правилник за дейността.

В. Последни развития

По-долу са представени най-новите действия на ЕС в областта на равенството между мъжете и жените.

1. В Многогодишната финансова рамка (МФР 2014—2020 г.) се засяга въпросът за равенството между жените и мъжете благодарение на програмите „Правосъдие“ и „Права, равенство и гражданство“.

Максималният размер на финансовото участие на Съюза във връзка с изпълнението на програмата „Правосъдие“ за 2020 г. е определен на

45 603 000 евро и ще се финансира от бюджетните кредити, вписани в следните редове от общия бюджет на Европейския съюз за 2020 г.:

(a) бюджетен ред 33 03 02: 8 861 000 евро

(b) бюджетен ред 33 03 01: 33 743 000 евро

(c) бюджетен ред 18 06 01: 2 999 000 евро

Максималният размер на финансовото участие на Съюза във връзка с изпълнението на програмата „Права, равенство и гражданство“ за 2020 г. е определен на 66 713 000 евро и ще се финансира от бюджетните кредити, вписани в следните редове от общия бюджет на Съюза:

(a) бюджетен ред 33 02 01: 27 960 000 евро

(b) бюджетен ред 33 02 02: 38 753 000 евро

В проучване, публикувано през есента на 2016 г. по искане на комисията по правата на жените и равенството между половете (FEMM) в Парламента, се представя преглед на бюджета на ЕС, изразходван за мерки, свързани с равенството между половете в избрани държави членки^[3].

2. Европейски институт за равенство между половете (EIGE)

През декември 2006 г. Парламентът и Съветът създадоха [Европейски институт за равенство между половете](#) (EIGE) със седалище във Вилнюс, Литва, чиято главна цел е да подпомага и засилва насърчаването на равенството между половете, включително интегрирането на принципа на равенство между половете във всички политики на ЕС и във всички национални политики. Този институт също така се бори срещу дискриминацията, основана на пола, и повишава осведомеността относно равенството между половете, като оказва техническо съдействие на институциите на ЕС посредством събиране, анализ и разпространение на данни и методологични инструменти (вж. онлайн Центъра за ресурси и документация на EIGE: <http://eige.europa.eu/content/rdc>).

3. Председателство на мрежата на агенциите в областта на правосъдието и вътрешните работи (ПВР), изпълнявано от EIGE

През 2018 г. EIGE поема председателството на мрежата на агенциите в областта на правосъдието и вътрешните работи (ПВР). Мрежата беше създадена през 2006 г. и се състои от девет агенции на ЕС, работещи по редица въпроси, свързани с правосъдието и сигурността, като миграцията и управлението на границите, борбата с трафика на наркотици, организираната престъпност и трафика на хора, правата на човека и основните права, както и равенството между половете. През 2018 г. в рамките на мрежата беше разгледано въздействието на цифровизацията в съответните области на дейност на агенциите, като беше поставен специален акцент върху различните начини, по които технологията засяга младите жени и мъже. Това изследване показва как агенциите могат да спомогнат за смекчаване на рисковете, гарантиране на сигурността и насърчаване на равенството в Европа. Окончателният доклад и констатациите на мрежата за 2018 г. бяха представени на заседанието на

[3][http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571393/IPOL_STU\(2016\)571393_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571393/IPOL_STU(2016)571393_EN.pdf)

комисията по правата на жените и равенството между половете през март 2019 г. и са на разположение онлайн (<https://eige.europa.eu/publications/eu-justice-and-home-affairs-agencies-cooperation-2018-final-report>).

4. Харта на жените и стратегически ангажимент за равенство между половете за периода 2016—2019 г.

На 5 март 2010 г. Комисията прие Хартата на жените с цел насърчаване в по-силна степен на равенството между жените и мъжете в Европа и в целия свят^[4].

През декември 2015 г. Комисията публикува [Стратегически ангажимент за равенство между половете за периода 2016—2019 г.](#)^[5] като последващи действия и продължение по отношение на стратегията за равенство между мъжете и жените на Комисията (2010—2015 г.)^[6].

В стратегическия ангажимент се потвърждават отново следните пет приоритетни области:

- [Засилване на участието на жените на пазара на труда и еднаква степен на икономическа независимост](#);
- [Намаляване на различията във заплащането и пенсиите на мъжете и жените като начин за борба с бедността сред жените](#);
- [Насърчаване на равенството между мъжете и жените в процеса на вземане на решения](#);
- [Борба срещу свързаното с пола насилие и защита и подкрепа за жертвите](#);
- [Насърчаване на равенството между половете и утвърждаване на правата на жените по цял свят](#).

5. План за действие относно равенството между половете за периода 2016—2020 г.

На 26 октомври 2015 г. Съветът прие „План за действие в областта на равенството между половете за периода 2016—2020 г.“^[7] въз основа на съвместния работен документ на Комисията и на Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) относно „Равенството между половете и овластяването на жените: преобразяване на живота на момичетата и жените посредством външните отношения на ЕС за периода 2016—2020 г.“^[8]. В новия план за действие в областта на равенството между половете се подчертава, че „е необходимо всички човешки права и основни свободи на жените и момичетата да

[4]<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:em0033>

[5]Работен документ на Комисията — Стратегически ангажимент за равенство между половете за периода 2016—2019 г. (SWD(2015)0278)

[6]Разглеждането на следващата стратегия започна през септември 2014 г. със семинар, озаглавен „Новата стратегия за равенство между половете през периода след 2016 г.“, с който беше поставено началото на подготовката на доклада по собствена инициатива на комисията по правата на жените, довел до приемането на резолюцията на Европейския парламент от 9 юни 2015 г. относно стратегията на ЕС за равенство между жените и мъжете за периода след 2015 г. (ОВ С 407, 4.11.2016 г., стр. 2). Докладите, изнесени на семинара, са достъпни на уебсайта на Парламента.

[7]Заклучения на Съвета относно Плана за действие в областта на равенството между половете за периода 2016—2020 г., 26 октомври 2016 г.

[8]21.9.2015 г., SWD(2015) 0182

се реализират напълно и да бъдат упражнявани цялостно и равностойно и да се постигне равенство между половете и овластяване на жените и момичетата“.

6. Цели за устойчиво развитие

Общото събрание на ООН прие на 25 септември 2015 г. резолюция относно програмата за развитие за периода след 2015 г., озаглавена „Да преобразим света: програма до 2030 г. за устойчиво развитие“^[9]. Програмата до 2030 г. включва 17 цели за устойчиво развитие (ЦУР) и други 169 цели и влезе в сила на 1 януари 2016 г. Целите за устойчиво развитие са изградени върху Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР). При все това, за разлика от ЦХР, които са предназначени само за действия в развиващите се държави, ЦУР ще важат за всички страни. ЦУР 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“ съдържа пет отделни цели.

7. Присъединяване на ЕС към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията от Истанбул)

Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията от Истанбул), която влезе в сила през 2014 г., е първият правно обвързващ международен инструмент за превенция и борба с насилието срещу жените и момичетата на международно равнище. Тя установява цялостна рамка от правни и политически мерки за предотвратяване на такова насилие, оказване на подкрепа на жертвите и наказване на извършителите. До ноември 2017 г. беше подписана от всички държави — членки на ЕС, и до февруари 2020 г. беше ратифицирана от 21 от тях (Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Финландия, Франция, Хърватия и Швеция). Конвенцията предвижда също така присъединяването към нея на ЕС в неговите области на компетентност.

През октомври 2015 г. Комисията публикува пътна карта относно възможното присъединяване на ЕС към Конвенцията от Истанбул, а след това представи през март 2016 г. две предложения за решения на Съвета, едното относно подписването на Конвенцията, а другото относно присъединяването на ЕС към Конвенцията (т.е. ратифицирането).

След разисквания по въпроса Съветът реши проектът на решение относно подписването на Конвенцията да бъде разделен на две отделни решения, едното от които да обхваща съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси, а другото — правото на убежище и забраната за връщане. Тези две решения на Съвета бяха приети през май 2017 г., след което членът на Комисията, отговарящ за въпросите на правосъдието, потребителите и равнопоставеността между половете, Вера Йоурова подписа Конвенцията от Истанбул от името на Европейския съюз на 13 юни 2017 г.

Подписването е първата стъпка в процеса на присъединяване на ЕС към Конвенцията. Присъединяването към Конвенцията понастоящем изисква приемането на решенията на Съвета относно завършването на процеса. В Съвета

[9]Резолюция 70/1, приета от Общото събрание на ООН на 25 септември 2015 г.

законодателните предложения в тази област се обсъждат в работната група „Основни права, граждански права и свободно движение на хора“ (FREMP, междуинституционално досие [2016/0063 \(NLE\)](#)). Понастоящем обсъжданията се съсредоточават върху кодекс за поведение, определящ как ЕС и неговите държави членки ще си сътрудничат относно прилагането на Конвенцията.

Завършването на процеса на присъединяване към Конвенцията изисква одобрението на Европейския парламент.

РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът играе съществена роля в подкрепата на политиките за равни възможности, най-вече чрез своята комисия по правата на жените и равенството между половете (FEMM). За равно третиране на пазара на труда Парламентът действа въз основа на обикновената законодателна процедура (съвместно вземане на решения). Примерите за това включват:

- Предложение за Директива за подобряване на баланса между половете сред директорите без изпълнителни функции на дружествата, допуснати до борсова търговия, и свързани с това мерки ([COM\(2012\) 0614](#)). Вж. позицията на Парламента на първо четене, приета в края на 2013 г.^[10]
- Преразглеждането на Директива 92/85/ЕИО (вж. по-горе). На първо четене^[11] Парламентът настоя за по-дълъг срок на платен в пълен размер отпуск по майчинство — 20 седмици^[12]. Тъй като не беше постигнато съгласие между Парламента и Съвета относно предложението на Комисията, Комисията го оттегли и го замени с пътна карта за инициативата, озаглавена „Ново начало за справяне с предизвикателствата по постигането на равновесие между професионалния и личния живот, пред които са изправени работещите семейства“^[13].

Освен това Парламентът допринася за цялостното развитие на политиката в областта на равенството между половете чрез доклади по собствена инициатива и чрез привличане на вниманието на други институции към специфични проблеми, включително:

[10] Законодателна резолюция на Европейския парламент от 20 ноември 2013 г. относно предложението за директива на Европейския парламент и на Съвета за подобряване на баланса между половете сред директорите без изпълнителни функции на дружествата, допуснати до борсова търговия, и свързани с това мерки (ОВ С 436, 24.11.2016 г., стр. 225)

[11] Законодателна резолюция на Европейския парламент от 30 октомври 2010 г. относно предложението за директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 92/85/ЕИО на Съвета за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки (ОВ С 70Е, 8.3.2012 г., стр. 162)

[12] За сравнителен анализ на правните разпоредби на държавите членки може да се види докладът на тематичния отдел на Европейския парламент „Граждански права и конституционни въпроси“, озаглавен „Отпуск по майчинство, отпуск по бащинство и родителски отпуск: данни, свързани с продължителността и размера на помощите в Европейския съюз“, който е публикуван през 2015 г. и може да се намери на уебсайта на Европейския парламент.

[13] http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf

- Борба срещу насилието над жени. Парламентът прие доклад по собствена инициатива^[14], в който се призовава Комисията да предложи законодателна инициатива въз основа на член 84 от ДФЕС за насърчаване и подкрепа на действията на държавите членки в областта на превенцията на насилието над жени и момичета. Тази резолюция съдържа редица препоръки и комисията по правата на жените създаде специална работна група за последващи действия;
- Международният ден на жената през 2019 г. постави акцент върху силата на жените в политиката. Избраната тема е централна за правата на жените, тъй като е свързана с участието на жените в колективното управление на нашите общества. С течение на времето законодателството, съдебната практика и измененията в Договорите спомогнаха за засилването на този принцип и неговото прилагане в ЕС. Парламентът винаги е бил активен защитник на равенството между половете и това събитие подчертава значението на присъствието на жените в политиката, особено в на европейско равнище;
- Препоръка на Европейския парламент до Съвета относно приоритетите на ЕС за 62-рата сесия на Комисията на ООН за положението на жените, в която се призовава за овластяване на жените в селските райони и за достъп на жените до медиите и информационните и комуникационните технологии, както и за въздействието им върху и употребата им като инструмент за по-значима роля на жените^[15]. Делегация на комисията по правата на жените присъства на сесията на Комисията на ООН за положението на жените през март 2018 г.

Парламентът също така прилага интегрирането на принципа на равенство между половете в работата на всички свои комисии^[16]. За тази цел бяха създадени две мрежи относно интегрирането на принципа на равенство между половете, които се координират от комисията по правата на жените. Мрежата на председателите и заместник-председателите на комисии по въпросите на интегрирането на принципа на равенство между половете обединява членове на ЕП, които подкрепят включването на измерението на пола в работата на своите комисии. Те получават подкрепа от мрежа на администраторите по въпросите на интегрирането на принципа на равенство между половете в секретариата на всяка комисия. Групата на високо равнище по въпросите на равенството между половете насърчава обучението и повишаването на осведомеността относно интегрирането на принципа на равенство между половете сред служителите на Парламента и политическите групи.

Martina Schonard
11/2020

[14]Резолюция на Европейския парламент от 25 февруари 2014 г., съдържаща препоръки към Комисията относно борбата с насилието над жени (ОВ С 285, 29.8.2017 г., стр. 2)

[15]Препоръка на Европейския парламент от 1 март 2018 г. до Съвета относно приоритетите на ЕС за 62-рата сесия на Комисията на ООН за положението на жените (ОВ С 129, 5.4.2019 г., стр. 58)

[16]Резолюция от 13 март 2003 г. относно интегрирането на принципа за равенство между половете в дейността на Европейския парламент (ОВ С 61 Е, 10.3.2004 г., стр. 384).

